

DEEL I

Livia

1. November 1914

‘Verkoop het zelf, als je kan. Dit is knoeiwerk. Hoe moet ik die rommel kwijtraken? Mijn winkel moet ook betaald worden, snap je? Wat wordt het?’

Achter de deur blijft het stil. Vanaf de binnenplaats kijkt Livia door de kier naar ma die het hoofd buigt. Ma steekt haar arm uit. In haar hand bengelen kantwerken als verlepte herfstbladeren aan een dorre tak.

Athalie snuift, enkele munten vallen rinkelend op de tafel. Een habbekrats voor uren werk in de schemerige kamer. Te weinig om de week door te komen. De Britten betalen graag voor de souvenirs, allemaal willen ze met zo’n lap naar huis gaan, ondanks dat Athalie het rommel noemt. Wie wil de bizarre herinnering aan oorlog meenemen naar huis?

Bruusk duwt Livia de deur open, ze duldt niet dat Athalie tegen ma schreeuwt. Met een schuine blik op Livia haast Athalie zich de straat op. Livia volgt haar tot buiten en spuwt dan op de grond, zoals haar broer Oscar doet wanneer hij iemand naar de hel wenst.

Ma staart naar het kussen. Haar rug is gebogen. Haar eeltige handen rusten in haar schoot. Ze huilt niet eens.

Wortelen, twee aardappels en een mespunt reuzel liggen klaar in de provisiekast. Livia zet de pan met water op het vuur. Haar blik volgt een lichtstraal op de vloer. Herfstzon voelt heerlijk, ma moet naar buiten, weg van deze muren waarin het verdriet opstijgt als een schimmel. Ze neemt ma bij de arm en trekt haar uit de stoel. Ma wringt en duvelt. Ze is te zwak om zich te weren. Op de verweerde bank tussen de huizen zitten de speldenwerksters uit de buurt te roddelen. De oudste vrouw klopt met haar hand op de bank. Ze knipoogt naar Livia. ‘Ga maar meisje, ik breng je moeder straks naar huis.’

Ma staart naar de grond. Het besje wijst naar een vogel en praat zacht met ma. De andere vrouwen zwijgen. Livia weet wat ze denken: zij laten het zover niet komen.

Livia knikt en wandelt de straat uit. Niet eenmaal kijkt ze om.

Ooit lachten ma en Livia samen. Ma lachte met de weduwen op de bank aan het einde van de straat. ‘Witte wijven’ noemde ze hen. Soms ‘witte spinnen’. Bij mooi, wind luw weer zeulen de wijven met kantkussens, hagelwitte draden en een bak vol klossen. Dan zwijgen ze. De klossen tikken. Soms kijkt iemand op en trekt de schouders achteruit. Hun handen zweven over het kussen als de poten van witte spinnen die uithalen naar een prooi.

‘Wat is het verschil tussen witte wijven en witte spinnen?’ wilde Livia weten.

‘Witte wijven maken kantwerk waarmee ze geld vangen. Witte spinnen weven geen web. Ze wachten in een bloem tot een insect zijn kop erin steekt. Alles draait om prooien lokken.’

Ma kende alle antwoorden. Ze wist dat de witte spin haar prooi vergiftigt en leegzuigt. Zoiets doen de speldenwerksters niet. Wel de opkoopster, de dodelijkste spin die er is. De wijven vegen de kruimels van tafel. Ze leggen er het werk van dagen neer in ruil voor enkele munten. Later wandelen ze voorbij de vitrine met de hoge prijskaarten en spuwen op het raam.

Kantwerk is bedrog. Schoonheid betaald met ellende. Daarom heeft Livia de non van het Paulinenklooster op haar plaats gezet. Die sprak over de school in Brugge, over kunst en een uitweg uit de miserie. Ze dreigde met armoede en ieder jaar een krijsend kind. Vette leugens om Livia naar haar school te lokken en haar levenslang te vergiftigen.

Zuster Zita is geen haar beter dan de opkoopster. Twee witte spinnen, ze mogen elkaar opvreten.

Voorbij het dorp beginnen de uitgestrekte akkers waar in het voorjaar de hopplanten groeien. Nu is het land verlaten. De staken zijn kale masten en de draden die ‘s zomers doorhangen van hobbellen, zwalpen doelloos in de wind. Putters verlaten de heggen om voedsel te zoeken. Een patrijs vliegt met snelle slagen over het veld waar niets te vinden is. De regen van de voorbije nacht laat poelen achter in het pad. De vochtige aarde zuigt luidruchtig aan Livia’s schoenen.

Hier kan ze eindelijk ademen. Ze neuriet een lied dat ze leerde van ma, toen ze samen klossen. Wanneer de draden een figuur vormden en ma de spelden een voor een uit het kussen trok, applaudisseerde Livia zo luid ze kon. Livia tracht zich de dag te herinneren dat ma een hekel kreeg aan het klossen. Plots was alles anders. Ma verdween. In haar stoel zat een verbitterde vrouw die het vuur in haar hart was kwijtgeraakt. Ze helpt ma zoveel ze kan. Niets volstaat om haar tot leven te wekken. Livia slaakt een snik. Ze grijpt een kei, gooit hem naar een hopstaak. Het ding siddert als een vogel die tegen het raam is gebotst. Een kraai krast waarschuwend. Livia raapt opnieuw een steen op, mikt op de zwarte vogel en krijst terug. Ze kijkt toe hoe hij verdwijnt tussen de bomen. Ook zij is gedoemd om te verdwijnen. Het besef treft...